

VĚTRNÍK

Vydává MěstNV ve Vysokém n. Jizerou s aktivem kulturních pracovníků

Větrník - ročník VIII. - č. 4

Vysoké nad Jizerou 28. dubna 1975

V. Větrovský ze sbírky "Běh roku".

Tušíš, jak již v Zemi hloubí
život vře a ven se chystá?
Jak si, skryta v suchém loubí,
struny ladí radost čistá?

Tušíš? - Počkej, jak za malou chvíli
rozkvetou nám stráně i lesy.

Tušíš? - Počkej, jak za malou chvíli
zazní z hájů pěvců plesy.

Tušíš?

Ba i víc mé srdce tuší.

Tuší jaro nehynoucí.

Tuší velepíseň duší -

jásavou a věčně vrcucí.

Rekreace

Socialismus přinesl naší společnosti nový šťastnější život se všemi vymoženostmi, o kterých naši dědové a babičky jen snili.

Kapitalismus nebyl schopen jim zajistit ani nejzákladnější sociální jistoty. Nemohli pomýšlet na odpočinek - slovo dovolená a rekreace pro ně bylo neznámým pojmem. A o jedné z mnoha vymožeností socialismu se chceme ve skutečnosti zmínit.

Jsme učni a učnice zemědělského odborného učiliště ve Vysokém nad Jizerou. Český svaz družstevníků nám umožnil rekreaci, která pro nás pro všechny byla úplně zdarma. Učni a učnice I. roč. jeví na týdenní rekreaci do Vysokých Tater, II. roč., na týdenní kulturní rekreaci do Prahy.

Rekreace do Tater byla spojena s lyžařským výcvikem. Ubytování jsme byli v Tatranské Lomnici. Poněvadž byla letos zima mírná a sněhu málo, vydali jsme se za ním do Ždiaru / asi 20 km od Tatranské Lomnice/, pak lanovou dráhou na Skalnaté pleso a na sjezdovku Hrebienok. Zdatnější lyžaři se zúčastnili závodu ve slalomu, méně zdatní se opalovali. Vítězové byli odměněni upomínkovými předměty, které jim budou vždy připomínat hezky prožitý týden ve Vysokých Tatrách.

Kromě lyžování jsme byli seznámeni s obětavou prací HS, o žijící zvěři ve Vysokých Tatrách a květeně, navštívili jsme filmová představení a u příležitosti MDŽ jsme uspořádali malý zábavný večírek. Postaráno o nás bylo po všech stránkách výborně.

Rekreace v Praze měla jinou náplň. - zcela kulturní. Denně jsme absolvovali několik historicky významných památek jako vrch Vítkov s jezdeckou sochou Jana Žižky a s Národním památníkem, starobylý Vyšehrad, kde jsme s pietou stanuli u hrobů českých spisovatelů a umělců, - nejstarší a největší muzejní ústav v Československu Národní muzeum, Pražský hrad, Staroměstské náměstí s radnicí, kde jsme obdivovali důmyslné sklepení radnice, židovské muzeum, Karlův most, Malou Stranu s úzkými uličkami, tichými náměstíčky s kašnami, kamenné domy s podloubím, bývalé šlechtické paláce, Národní divadlo, Památník národního písemnictví, Loretu, Planetárium a ještě další památky. Navštívili jsme i několik divadelních představení.

Na rekreaci jsme se seznámili nejen se slavnou minulostí Prahy a s historickými památkami, ale i s výstavbou pracujících v současné době. Obě rekreace se nám všem líbily a když jsme měli odjíždět domů, nikomu se nechtělo.

Závěrem nutno říct, že jsme rádi, že jsme se narodili do svobodné země, kde nevládnou kapitalisté, ale pracující lid, že jsme nezažili válku a že se stáváme svědky obětavé práce našich lidí, z níž se zrodil náš krásný život. Za krásné zážitky na rekreacích můžeme tedy děkovat jen našemu socialistickému zřízení.

Za účastníky rekreace ve Vysokých Tatrách : Jitka Vohnoutová, I.roč.

Za účastníky rekreace v Praze : Miluše Fišerová, II. roč.

P r o g r a m m á j o v ý c h o s l a v :

30. 4. 8.00 hod. předávání občanských průkazů na MěstNV
10.00 hod. slavnostní přejmenování PO na oddíl Jendy Horáčka - v parku u pomníčku zasazení růží
10.30 hod. běh vítězství - žáci ZDŠ
17.00 hod. odjezd štafety přátelství a družby československého a sovětského lidu
20.00 hod. řazení průvodu u vodárny - pálení hranice
1. 5. 6.00 hod. budíček - dechová hudba OB
9.00 hod. řazení průvodu u nemocnice
9.30 hod. průvod městem
10.00 hod. manifestace na náměstí
11.00 hod. koncert dechové hudby
3. 5. 10.00 hod. otevření výstavy ve Vlastivědném muzeu k 30. výročí osvobození Vysocka Rudou armádou
8. 5. 14.00 hod. slavnostní shromáždění ZDŠ k 30. výročí osvobození
15.45 hod. průjezd štafety Praha - Dukla - připnutí stuh
19.00 hod. slavnostní večer k 30.výročí osvobození
9. 5. 9.00 hod. řazení průvodu na náměstí
9.15 hod. odchod k pomníku padlých a do urnového háje
9.30 hod. projev v urnovém háji

Dále v rámci oslav 30. výročí osvobození připravují ochotníci dram.odboru Krakonoš nový přepis hry M.Stehlíka - MORDOVÁ ROKLE.

Věříme, že všechny akce, které jsou připravovány, podpoříte svojí účastí a zajistíte upravu a výzdobu svých domů tak, aby oslavy byly důstojné a odpovídaly svému významu.

Za výbor NF:

M.Ďoubalíková, v.r.

Za Měst NV:

V.Kučera, v.r.

V pořadí třetí.

Je pátek- 28. březen - Den učitelů. Slavíme jej zcela jinak, než všechny předcházející, a to besedou, v pořadí třetí, u předsedy MěstNV s. Kučery.

Přítomna je i předsedkyně MO KSČ a ČSZ v jedné osobě, s. Augustinová. V úvodu poděkoval s. předseda všem učitelům za práci ve škole, zhodnotil nové výsledky, jichž bylo během 3.čtvrtletí dosaženo, zejména hodnotil vybudování nové moderní chemické a přírodovědecké pracovny a pionýrského koutku. S uznáním mluvil o nemalé práci, kterou věnují učitelé vysoké školy veřejné práci, kulturní, tělovýchovné i v národním výboru.

Oba přední činitelé Vysokého potom srdečnými slovy popřáli ke Dni učitelů vše, co je třeba k tomu, aby učitel stál opravdu na svém významném místě v naší společnosti. Rozproudila se rušná a zajímavá beseda, opravdu přátelská, na nejružnější náměty, které se převážně soustřeďovaly na to, jak a čím naše městečko oslaví a uctí památné májové dny před třiceti lety.

Učitelé spolu se sborem pro občanské záležitosti připraví mimořádné slavnostní předávání občanských průkazů vycházejícím žákům. Při této příležitosti bude také přejmenována pionýrská skupina Větrov na skupinu Jana Horáčka, hrdiny od Bílé Cerekve. Péči o jeho pomníček ve vysokém parku si předávají pionýrské generace jako čestnou štafetu.

Ludmila Hnyková, uč.ZDŠ

Velké prádlo.

Naše mladé hospodyňky nemají mnoho starostí s "velým prádlem". Dnešní společnost moderními pracími roboty usnadnila život a práci žen. Naše ženy i když perou, mohou být půvabné, elegantně oblečené, bez nevzhledné gumové dlouhé zástěry, dokonce mohou odpočívat u knihy nebo televize. Dnes nikdo v rodině neví, že se pere prádlo. Zapne se program úplně automatizované elektrické pračky a je po starosti. Přečtete si jak se pralo prádlo kdysi. Záznam pro archiv muzea napsala Františka andová.

Praní prádla bylo věcí, která dovedla celou domácnost obrátit na den, někdy i na dva dny na ruby. Velké prádlo byla pohroma pro děti i muže, hospodyně v ten den žila jen pro prádlo, nestarala se o nic jiného, děti na své otázky slyšely jen: Dejte pokoj, dyť peru! Jídlo bylo něco na rychlo uklohněné, narychlo podáno na stůl, inu dyť bylo prádlo. Nejdřív voda! Vodovod nebyl, voda ze zdi netekla a na prádlo jí bylo cosi potřeba! Musela se nanosit v konvích někde od strouhy, od koryta, pumpičky, vážit z vážnice, napumpovat u pumpy. Připravené prádlo se namáčelo ve vlažné vodě s přídavkem sody do necek nebo vaničky, či škopku. To podle množství. Nádoby nepraní bývaly dřevěné a protože se potřebovaly jednou za měsíc nebo 14 dní, rozeschlo se. Teklo to na všech stranách, proto se uschovalo ve sklepě, aby tak nevyschlo, ale přesto musela hospodyně aspoň před namáčením pamatovat, aby všechny škopky a tunky měla naplněné vodou a skouly se zatáhly. Prádlo se máčelo celou noc a časně ráno se začalo prát. Třeba i ve čtyři hodiny. Nejdřív se to vodpíralo, z namáčky vymáchalo, na to se nalila teplá voda s rozvařeným mýdlem a pralo se. Za starých dob jen ručně. Z toho mívaly pradelny až do krve odřená klouby. Špinavá místa se pomydlila kouskem mýdla a měkkým kartáčem vydrbala. Někdy se používalo starého kartáče rýžového. Některá pradelna prala jen kartáčem, derbala vši silou. protože bylo pořekadlo, že je lepší díra než špína.

Všechny dospělé ženy v rodině praly. V lepších domácnostech se jednaly na pomoc chudé ženy, pradelny, které se touto těžkou prací živily. Pro pradelnu se vařovalo vydatné jídlo. Pekly se buchty a k obědu dělalo maso i ve všední den. Sešli se dva muži a povídali si: "Dnes naše máma pere, to bude k obědu jen kaše". Druhý na to: "U nás se také pere, ale to je lepší oběd než v neděli". Tam měli pradelnu. Úleva pro prsty byla byla, když se začalo prát na valše. Té se u nás říkalo mašina nebo derbačka, též prací perkyňko. Prádlo se pralo poctivě po obou stranách. Košile, podlikačky, cejchy všechno se vobracelo a derbalo po lici jako po ruby stejně. Vodepraný prádlo se dávalo vařit. Vařilo se na plotně v prádlovém hernci v rozvařeném mejdle. Z vyvářky se to zase dalo do necek a pralo v ruce nebo na mašině důkladně podruhé. Prohlíželo se a nedopraná špína, hlavně kolem manžet a límečků se znovu derbala. Pak se máchalo. V zimě v neckách. V létě byla podara, chodilo se ke korytu. U nás není řeka ani potok, ale pod kopcem v návsi máme koryta, pozůstatky po barvířích a jirchařích, kteří ku svému řemeslu potřebovali vodu. Koryto stojí vždy na strouze a bývalo dřevěné. I žlábký, kterými voda přitékala byly ze dřeva. Dnes jsou koryta z betonu. Na dně je díra a dřevěný čpunt, na který se dával ještě hader, aby to dobře těsnilo. Máchalo se dvakrát. Nejprve ve větším

množství vody s utěsněním, podruhé v tekoucí vodě bez čpuntu. Ke korytu se nosilo prádlo v nůších na zádech z kopce a zas do kopce. Protože bylo mokré, bylo moc těžké. U koryta bývala vysoká dřevěná lavička na odkládání košů, aby prádlena pohodlněji vzala koš na záda. Potom se prádlo doma modřilo a škrobilo. Škrobívalo se skoro všechno bílé prádlo, všechno bývalo tuhé. Říkávalo se, že jde ze škrobeného lépe dolů špína. V neckách se čistá voda omodřila žmolou a tam se dalo prádlo, které se jen žmolkovalo, pak se nalil vařený škrob a prádlo se škrobilo. Nakonec se věšelo. V zimě na špejchar, v létě na šnůry a bidla venku.

V létě se prádlo ještě před mácháním dávalo na sluníčko bílit. Říkalo se tomu plajchovat, bílit, dávat na dern, na trávu, na bílení, hodit na běliště, na plajch. Běliště se muselo připravit. Tráva musela být jen nižší a čistá a tam, kde celý den svítilo slunce. Pohroma byla když tam byl slepičí trus, nebo slepice po prádle chodily. Na bělišti se muselo prádlo kropit, zalejvat. Kropilo se čistou vodou a nesmělo na plajchu uschnout. Když slunce hodně pražilo, kropilo se třeba každých 10 minut. Cejchy se otáčely, bílilo se celý den. Večer se dávalo prádlo do studené vody a druhý den teprve máchalo, žmolkovalo, škrobilo a sušilo. Ruční praní bylo velice namahavé a časem se objevilo zlepšení. Byly to pračky kolibačky, které byly celé dřevěné a asi kolem r. 1920 se prádlo zvonovalo. V obchodech se objevily zvony, měděné asi 25 cm v průměru, upevněné na dosti silném dřevěném držadle. Z vyvážky místo ručního praní se prádlo zvonem tlouklo. Určité ulehčení to bylo, ale staré hospodyně nevěřily, že by jen kolébáním nebo zvonováním bylo prádlo čisté. Každá hospodyně podle svých zkušeností trochu jinak prala. Pralo se v pondělí. Bylo pořekadlo: V pondělí a úterý pere hospodyně, ve středu a čtvrtek podruhně, v pátek a v sobotu každá

Dnes se pere v kterýkoliv den ba i denní či noční dobu. Ani se nám nechce počítat, kolikrát hospodyně musela vzít jeden kus prádla do rukou!

Vy, muži, kteří jste si pozorně přečetli starý způsob praní prádla a dovedete sami obsloužit automatickou pračku, jistě uznáte jak mnoho starostí a dřiny měly dříve ženy v domácnosti. Dnes se dá vyprat "z jedny vody na plot", což obrazně charakterizuje urychlenou práci praní prádla na automatické pračce.

Vo strejcoj Florijánoj. Tátu očenaš.

"Hdepak dneska. To se nedá ani porounávat. Dyž sem byl malej," poudá strejce Floriján, "modlilo se u nás před každým jídlem, a než se šlo večír líhat a snesly se s pudy štruzáky na spaní, táta s mámou klekli před vobrazem bohorodičky, co sme měli na zdi, za nima my, haranti, a modlili sme se nahlas. Bylo nás vosum vod pěti do sedmnácti let, já byl nejstarší a doma sem se cosi nakolibal. Vona máma byla čilá a kolibka se u nás leta ani nezastavila. Takovej tátu očenaš terval tenkrát ukrutně dlouho. Dyž nás měl všechny pohromadě, vod byl při tom kúpu věci, na kerý ve dne nevybyl čas. Jen sme se začli modlit, už se povotočil poudá - Frantiku, zauřels kale stodolu? Pak zas kousek očenaše, a tak to šlo až po ámen. Máma dycky verčela, že takovejle rozsterkanej očenaš nemož na nebesich dojit patřičný libosti, ale táta ji hned vokřik, aby dareně nremcala, že pámbu je vševědoucí a že si z toho vybere svý a vostatek nechá bejt.

Toceví, že všechno to co bylo vokolo, bylo pokaždy iný, polle toho co se trá mělo druhé den dělat, jen jenno bylo dycky stejný dyž se vobracel na Pepku s kázáním, že uvidí-li ji s Lojzkem Hlaváčovým pohromadě, že vo ni přerazí rozporku, anžto je to všiuka a mezulán nic kalýho, a moh by ji přivíst do maléru.

Pepce bylo tenkrát šesnáct let a tak měla na tyhle věci vopraudu eště času dost. Jenže poručte si, dyž se takový třeštídlo sfanferni. Najennou začala nák blennout a tratiť se ve vobličejí. Zato dôle ji zas krapitek přibejvalo. Dyž to prasklo, panenka bozkouská, to se tropilo. Máma se leknutím zrátila, no, vomllela a byla na pollaze. Vono to tenkrát byla kanc iný než dnes. Byla to vostuda vytroubená, lidi si na takovou perstem ukazovali a hýmili se. Takový důčiště bylo nešťasný a krom tý vostudy nemohlo vod nikoho a vod nikad ničehož čkát. Máma si taky vyterpěla svý, že vlasni círu si nesvede uhlídat a podobný řeči. Dneska to je oupelně iný. Takovej roztupáčník musí dnes holce platiť tyhle elementy a koruny se ni hernou zeusech stran, diu, že za to eště nedostane metál. Vysocká Francouka tenkrát skázala mámě aby nesmolila s nákým vomlliváním, to že je pro nobel paničky a né pro takovou tetku doláneckou, to že vona, dyby si měla takle brát co její děuky vyváděj, že by nemusela s pollahy ani vstávat.

Nakonec z toho byly přeci jen vodauky a rozporka zůstala celá. Vono se ukázalo, že se měli vopraudicky rádi, ale byli jen dertek nevopaterní a nešíkouní. Jéminkote! Dneska maj děuky takovou podaru, že si za pár korun můžou porychtovat neposkverněnost

v hapatyce. A abych to dopouadal, tak všechno zůstalo při starým, jen ten tátu očenaš byl vod tý doby vo Pepku, Lojzka a rozperku kratčí.

Prokop Hásek.

Počasí ve Vysokém nad Jizerou v letošním dubnu.

Nejvyšší teplota / maximum/ +20,0 C / 30.4./. Nejnižší teplota /minimum/ - 3,8 /1.4./. Průměrná denní teplota v dubnu +4,6 C. Srážky v dubnu celkem 53,3 mm. Počet dní se srážkami 17, z toho se sněžením 9. Nejvíce srážek 16,1 mm spadlo dne 14.4. Nejvíce sněhu napadlo dne 11.4. 2 cm. Nejvyšší celková sněhová pokrývka 12 cm byla dne 1.4. Počet dní se sněhovou pokrývkou 5. Počet dní s výskytem mlhy 8. Bez slunečního svitu bylo 6 dní. Počet dní se silným až bouřlivým větrem 3 /8. 10. až 16m sek., 13.4. až 19m sek./. Počet dní s bouřkou 1 /5.4./ Nejnižší relativní vlhkost vzduchu 22% byla naměřena dne 30.4. Počet dní kdy průměrná denní relativní vlhkost přesahovala 95% 2.

K.P.

Z dopisu čtenářů.

Nejsem rodák z hor, jsem z kraje " zeleného zlata"/ Žatecka/ a Váš časopis mě tak potěší, že čekám vždy na další číslo. Již několik let jezdím do Vysokého. Nám se u vás líbí, že nikdy nezapomeneme na naše krásné Krkonoše.

Přeji Vašemu Větrníku hodně veselých zpráv pro potěšení všech Vašich odběratelů.

Ladislav Oulický,

Postoloprty, okr.Louny

Jsem Vám všem, kdo se nějak podílíte na vydávání Větrníku tolik vděčna, že nemohu Vám to ani vyjádřit jaký je to milý pozdrav z domova. Starší člověk na ten domov stále víc a víc vzpomíná. Proto Vám děkuji a přeji mnoho úspěchů.

rodačka Marie Pašková /Rónová/

Hrubá Skála

N a r o z e n í n y :

- 2. dubna oslavila Františka Šilhánová, roz.Petrušková 85 let,
- 21. dubna oslavila Marie Schrötrová 82 let,
- 26. dubna oslavila Marie Vacková 89 let,
- 28. dubna oslavila Marie Nigrinová 70 let.

Přejeme hodně zdraví !

Ú m r t í :

- 27. března 1975 zemřel p.Ladislav Šimek ve věku 62 let,
- 8. dubna 1975 zemřel starovevský občan p.Bohdan Pavlata, bytem v Rokytnici nad Jiz.
- 10. dubna 1975 zemřel v Praze rodák p.Jan Šilhán ve věku 73 let.

Čest jejich památce !

Redakci zaslané použité i nepoužité rukopisy nejsou-li vyžádány zpět, ukládají se do archivu zpravodaje. Celoroční předplatné poštou 25,-Kčs. Odpovědná redaktorka Marie Ďoubalíková.Větrník vychází jednou měsíčně.Řídí redakční rada. Příspěvky zasílejte nejpozději do 10. každého m síce do Vlastivědného muzea ve Vysokém nad Jizerou. Cena Kčs 1,-.